

De dagboeken van Etty Hillesum

Etty Hillesum werd geboren in 1914 in een Joods gezin. In het holst van de tweede wereldoorlog schreef zij dagboeken waarin zij vertelt en diep nadenkt over het leven tegen de achtergrond van de omstandigheden vol dreiging en gevaar. Zij stierf op 30 november 1943 in Auschwitz.

Enkele fragmenten uit deze dagboeken(1941-1943)

17 december 1941

De grote hersenpan der mensheid. Het machtige brein der mensheid en het grote hart der mensheid. Alle gedachten, hoe tegenstrijdig ook, komen toch uit dat ene grote brein: het brein der mensheid, der gehele mensheid.

Ik voel het aan als een groot geheel en misschien daardoor toch af en toe dat grote gevoel van harmonie en vrede, ondanks het vele tegenstrijdige. Men moet alle gedachten kennen en alle emoties door zich heen hebben voelen gaan, om te weten, wat er allemaal in die onmetelijke hersenpan is uitgebreed en door dat grote hart is gegaan.

2 juli 1942

Het is een van minuut tot minuut het leven duizendvoudig leven en daarbij hoort: een plaats geven aan het lijden. En dat is waarachtig geen gewone plaats, die het lijden opeist heden ten dage.

En doet het er in laatste instantie veel toe, of het in de ene eeuw de inquisitie is en in de andere eeuw oorlog en pogroms, die de mensen doen lijden?

Zinloos, zoals ze zelf zeggen? Het lijden heeft altijd z'n plaats en z'n rechten geëist en doet het er veel toe in welke vorm het komt?

Het komt er op aan, dat men het draagt en of men het te rangschikken weet in zijn leven en toch het leven blijft aanvaarden.

Zit ik te theoretiseren achter m'n bureau, waar ieder boek me met een eigen vertrouwelijkheid omgeeft en met die jasmijn daarbuiten, die niet tot bedaren te brengen, overmoedige en tedere jasmijn!

Ik weet ook van de angsten van de mensen en soms moet ik opeens het hoofd buigen onder een groot gewicht, dat zich op mijn nek legt en terwijl ik dan mijn hoofd buig en weet wat er allemaal is en hoe deze tijd is, dan heb ik tegelijkertijd de behoefte, bijna in een automatisch gebaar, om mijn handen te vouwen en zo zou ik uren kunnen blijven zitten en weet alles en kan ook alles dragen en word steeds sterker in het dragen en tegelijk is er een zekerheid, ik

vind het leven zo mooi en zo levenswaard en ook zinrijk, ondanks alles. En dat betekent niet, dat men altijd in de meest verheven en gelovige stemming is.

3 juli 1942

Men is op onze totale ondergang uit, dit moet men ook in zijn leven aanvaarden en dan gaat het verder wel weer. Vandaag beving me een grote moedeloosheid en daar moet ik nu mee zien af te rekenen. En als we naar de bliksem gaan dan zo gracieus mogelijk. ik zal anderen niet met mijn angsten lastig vallen, ik zal niet verbitterd zijn, als anderen niet begrijpen, waar het bij ons Joden om gaat. Ik leef en werk door met de zelfde overtuiging en vind het leven zinrijk, toch zinrijk, al durf ik dat in gezelschap bijna niet meer te zeggen. Het leven en het sterven, het lijden en de vreugde, de blaren aan de kapotgelopen voeten en de jasmijn achter in mijn tuin, de vervolgingen, de ontelbare zinloze wreedheden, alles en alles, het is in me als een krachtig geheel en ik aanvaard alles als een krachtig geheel en ik begin steeds beter te begrijpen, zo maar voor mezelf, zonder dat ik het nog aan iemand zou kunnen uitleggen, hoe het alles in elkaar zit..

Ik zou lang willen leven, om het later toch nog eens te kunnen uitleggen en als me dat niet vergund is, welnu, dan zal een ander het doen en dan zal een ander mijn leven verder leven, daar waar het mijne is afgebroken en daarom moet ik het zo goed en zo volledig en zo overtuigd mogelijk leven tot de laatste ademtocht, zodat diegene, die na mij komt niet helemaal opnieuw hoeft te beginnen en het niet meer zo moeilijk heeft. Is dat ook niet iets doen voor het nageslacht?

12 juli 1942

Ik zal je helpen God, dat je het niet in mij begeeft, maar ik kan van te voren nergens voor in staan. Maar dit ene wordt me steeds duidelijker, dat jij ons niet kunt helpen, maar dat wij jou moeten helpen en door dat laatste helpen wij ons zelf. En dit is het enige, wat we in deze tijd kunnen redden, en ook het enige waar het op aan komt: een stukje van jou in onszelf, God. En misschien kunnen we er ook aan meewerken jou op te graven in de geteisterde harten van anderen. Ja mijn God, aan de omstandigheden schijn jij niet al te veel te kunnen doen, ze horen nu eenmaal bij dit leven. Ik roep je ook niet ter verantwoording, jij mag daar later ons voor ter verantwoording roepen. En haast met iedere hartslag wordt het me duidelijker dat we jou moeten helpen en dat we de woning in ons waar jij huist, tot het laatst toe moeten verdedigen.

De jasmijn achter mijn huis is nu helemaal verwoest door de regens en stormen van de laatste dagen. Maar ergens in mij bloeit die jasmijn ongestoord verder, net zo uitbundig en teder als ze altijd gebloeid heeft. En ze verspreidt haar geuren rond de woning waar jij huist mijn God. Je ziet ik zorg goed voor je. Ik breng je op deze morgen zelfs geurende jasmijn. Je zult het heus zo goed mogelijk bij me hebben. En om nou maar eens een willekeurig voorbeeld te noemen: wanneer ik opgesloten zou zitten in een enge cel en er zou een wolk

langs het kleine tralievenster drijven, dan zou ik je die wolk komen brengen, mijn God, als ik daar tenminste nog de kracht voor zou hebben.

11 augustus 1943

Mensen zeggen wel eens: "Jij maakt ook overal het beste van." Ik vind dat zo'n flauwhartige uitdrukking. Het is overal helemaal goed. En tegelijk helemaal slecht. Die twee houden elkaar in evenwicht, overal en altijd. Ik heb nooit het gevoel, dat ik er het beste van maken moet. Alles is altijd helemaal goed zoals het is. Iedere situatie, hoe ellendig ook, is iets absoluuts en houdt het goede en het slechte in zich besloten.

Wat ik alleen maar zeggen wilde: "het beste van iets maken" vind ik eigenlijk een misselijke uitdrukking, "overal het goede uithalen" vind ik ook een misselijke uitdrukking, ik zou je nog iets duidelijker uit willen leggen waarom.

Uit *Het verstoorde leven* dagboeken van Etty Hillesum.